

Clearing och avveckling i VPC-systemet

Avvecklingsprocessen, värdepapperskonton och roller i VPC-systemet

2010-09-29

Innehållsförteckning

1.	CLEARING OCH AVVECKLING I VPC-SYSTEMET.....	3
2.	VPC-SYSTEMET	3
3.	ROLLER I VPC-SYSTEMET	3
3.1	Clearingmedlem	3
3.2	Kontoförande institut.....	4
3.3	Likvidbank.....	4
3.4	Förvaltare.....	4
4.	VÄRDEPAPPERSKONTON	4
4.1	Vp-konto.....	4
4.2	Förvaltarkonton.....	4
4.3	Servicekonto.....	5
5.	AVVECKLINGSPROCESSEN.....	5
5.1	Matchningsprocessen AM	5
5.2	Förmatch	5
5.3	Matchningsprocessen PM.....	6
5.4	Täckningskontroll och klarmarkering i AM- och PM-delen	6
5.5	Täckningskontroll, Ränta och inlösen.....	7
6.	INTRADAGSKREDIT	7
7.	AVVECKLING	7
7.1	Avvecklingsprocessen - förutsättningar och incitament.....	7
7.2	Motbokning.....	8
8.	REALTIDSAVVECKLING/RTGS	8
9.	KUNDSUPPORT	8

1. Clearing och avveckling i VPC-systemet

Euroclear Sweden AB ("ES") tillhandahåller clearing och avveckling i värdepapper denominerade i SEK och EUR. Affärsenheten Settlement & Asset Services (SAS) inom ES ansvarar för dessa tjänster. Värdepappersavvecklingen uppfyller internationella krav avseende leverans av värdepapper mot likvid och är också oåterkallelig avveckling i enlighet med EU-direktivet angående Settlement Finality (98/26/EC).

2. VPC-systemet

VPC-systemet hanterar aktierelaterade och ränterelaterade instrument, såväl avista- som derivatinstrument. Avvecklingen i VPC-systemet är uppdelad i två delar; AM-delen respektive PM-delen. I AM-delen finns viss speciell funktionalitet för aktier och vissa börshandlade värdepapper som skiljer sig något i förhållande till funktionaliteten för räntebärande värdepapper och diskonteringspapper som hanteras i PM-delen av VPC-systemet. I PM delen hanteras de emittenter där det föreligger vissa speciella villkor för hur skuldförbindelser emitteras, sk. PM-program.

Avveckling i VPC-systemet sker enligt BIS modell I, d.v.s. brutto såväl avseende värdepapper som likvider. Instruktioner prövas för klarmarkering i realtid under avvecklingsdagen och avveckling sker sedan vid ett antal fasta tidpunkter under dagen, så kallad Designated Time Gross Settlement (DTGS). ES tillhandahåller även bruttoavveckling i realtid (RTGS).

Varje enskild instruktion kontrolleras med avseende på likvid och värdepappersinnehav, en kontroll som utförs inom VPC-systemet. Kontroll avseende likvidbankers betalningskapacitet görs mot s.k. Likvidavvecklingskonton (LAK). LAK är likvidbankskonton för centralbankslikviditet inom VPC-systemet. För likvider i svenska kronor har Riksbanken uppdragit åt ES att administrera särskilda riksbankskonton, s.k. LAK i SEK. För avvecklingen av likvider i euro mellan likvidbankerna, innehar ES ett klientmedelskonto i Bank of Finland för likvidbankernas räkning. Respektive likvidbanks tillgodohavande på klientmedelskontot redovisas i VPC-systemet på s.k. LAK i EUR.

Motsvarande kontroll för clearingmedlemmar görs mot Likvidnoteringskonton (LNK) och det finns även möjlighet för clearingmedlemmar att för kunder, eller grupper av kunder, sätta limiter mot vilka betalningskapacitet kontrolleras. I PM delen av VPC-systemet, gällande SEK, har likvidbanker möjlighet att använda automatisk pantsättning av värdepapper för erhållande av intradagskredit från Riksbanken. VPC-systemet har funktionalitet för simultan behandling av flera instruktioner, i syfte att minimera behovet av likviditet och intradagskredit.

Den använda metoden för clearing och avveckling begränsar risker vid fallissemang och möjliggör också en förkortning av tiden mellan handel och avveckling ned till T+0. Flera avvecklingsomgångar per dag skapar förutsättningar för en hög avvecklingsgrad och effektiva länkar med andra clearing- och avvecklingssystem.

För att säkerställa hög tillgänglighet har ES två geografiskt skilda driftställen. Data speglas i realtid så driften på mycket kort tid kan flyttas vid eventuella problem vid något av driftställena. Samtliga clearingmedlemmar har också kommunikationsförbindelser med båda driftställena. Backuper tas och lagras på flera olika sätt för att möjliggöra återskapande av data även vid mycket allvarliga katastrofscenarion där båda driftställen utplånas. Tillgängligheten i VPC-systemet har varit mycket hög genom åren. Under 2003 översteg tillgängligheten 99,99% under systemets öppettid, 07.00-21.00.

3. Roller i VPC-systemet

3.1 Clearingmedlem

En clearingmedlem deltar i ES clearing och avveckling och är ansvarig för att värdepapper och likvid finns tillgängliga vid avvecklingen. Clearingmedlemmar kan själva eller via annan aktör registrera instruktioner i VPC-systemet. En clearingmedlem kan delta i

clearingen för en eller flera delmarknader och valutor, d.v.s. AM SEK, AM EUR, PM SEK och/eller PM EUR.

3.2 Kontoförande institut

Ett kontoförande institut (KI) är det institut som kontoför ett specifikt vp-konto. Kontoförande institut har en teknisk förbindelse till ES för att kunna utföra registreringar i VPC-systemet. Det är det kontoförande institutet som kan öppna vp-konton och registrera förändringar på vp-konton t ex affärsinstruktioner och ändringar av kontouppgifter.

3.3 Likvidbank

Likvidbanken medverkar vid likvidavvecklingen och arbetar på uppdrag av en eller flera clearingmedlemmar, och hanterar erläggande och mottagande av likvider vid avvecklingen. Likvidbanken kan välja att delta som likvidbank på en eller flera delmarknader och i en eller flera valutor. Som likvidbank för betalningar i svenska kronor skall institutet vara deltagare i Riksbankens betalningssystem RIX. Som likvidbank för betalningar i euro skall institutet vara deltagare i betalningssystem hos centralbank inom EMU och därvid ha tillgång till kredit i euro eller genom avtal med deltagare i sådant betalningssystem ha tillgång till kredit i euro.

3.4 Förvaltare

Förvaltaren är ombud för en eller flera placerare gentemot ES. Förvaltaren kan antingen hantera de enskilda placerarnas innehav i ett eget depåsystem och ha ett så kallat förvaltarkonto hos ES, eller använda så kallade servicekonton som innebär att ES hanterar huvuddelen av funktionerna som annars sköts i depåsystemet. En förvaltare som inte är kontoförande institut ska anlita ett sådant institut för att vidta registreringsåtgärder för förvaltarens räkning i VPC-systemet.

4. Värdepapperskonton

Värdepapperskonton är antingen ägarkonton, som registreras i ägarens namn, eller förvaltarkonton, som registreras i förvaltares namn i ägares ställe.

4.1 Vp-konto

Ett vp-konto är antingen ett ägarkonto som står i investerarens namn eller ett förvaltarkonto i förvaltares namn i ägares ställe (se nedan). På vp-kontot noteras aktiemarknadsinstrument såväl som obligations- och penningmarknadsinstrument. Alla instruktioner mot vp-kontot avvecklas i AM-delen av VPC-systemet.

I PM-delen av VPC-systemet finns en speciell typ av vp-konton som benämns PM-konton. En placerare som agerar på penning- och obligationsmarknaden kan låta ett kontoförande institut, som är medlem i PM-delen, öppna ett PM-konto. Innan kontoförande institut öppnar ett PM-konto upprättar de ett avtal med placeraren, som bl.a. ger clearingmedlem rätt till pant på de förvärvade värdepappren fram till dess att placeraren erlägger likvid. Denna typ av pantsättning på PM-konto kallas förvärvspantsättning. PM-konton kopplas till organisatorisk enhet som i systemet benämns kontor och det är obligatoriskt att ange vilket kontoförande kontor som varje PM-konto tillhör. Det är endast det kontoförande kontoret som har åtkomst till PM-kontot.

4.2 Förvaltarkonton

Förvaltare som öppnar någon typ av förvaltarkonto, d.v.s. vp-konto eller PM-konto, för register över de enskilda investerarnas innehav i eget depåsystem. Förvaltaren har rätt att disponera värdepapper på kontot och behållningen på kontot kan utgöras av flera kunders värdepapper. I VPC-systemet separeras inte de enskilda investerarnas innehav utan förvaltaren sköter själv administrationen kring värdepappren, bl.a. skatteadministration och rapportering av adressuppgifter, och är skyldig att rapportera in enskilda investerarens innehav till ES inför bland annat bolagsstämmor och vid aktieutdelningar.

4.3 Servicekonto

Ett servicekonto är en speciell typ av vp-konto i AM-delen av VPC-systemet. Servicekontot utgör ett komplement eller alternativ till förvaltarens system för värdepappersförvar och möjliggör bl.a. kontoföring av både svenska och utländska värdepapper i samma system och på samma konto. ES tillhandahåller för dessa konton vissa centrala tjänster relaterade till registerföring; utbetalning av utdelning och ränta, fördelning av emissionsrättigheter, skatteredovisning till skatteverket, värdering av innehav m.m.

5. Avvecklingsprocessen

Avvecklingsprocessen i VPC-systemet startar så snart instruktioner registreras i VPC-systemet. I matchningsprocessen paras köp- och säljinstruktioner ihop. Då instruktionerna är matchade går de, på bokföringsdagen, över i täckningskontrollen där kontroll av värdepappersinnehav och betalningskapacitet sker och instruktioner klarmarkeras för avveckling. Därefter avvecklas instruktionerna varpå värdepapper och likvid byter ägare.

Avvecklingsprocessen för AM och PM kan sammanfattas i följande steg:

Benämning	Registrering	Matchning	Täckningskontroll	Klarmarkering	Avveckling
Innebörd	Uppdrag registrerat i VPC-systemet	Uppdraget ensidigt oåterkalleligt	Kontroll av leverans- och betalningskapacitet	Betalningar och leveranser säkerställda	Betalnings- och leveransuppdrag avvecklat

5.1 Matchningsprocessen AM

Börsavslut skall enligt marknadspraxis registreras i VPC-systemet senast S-2 kl. 12:00. Så fort båda parter i en affär registrerat sina instruktioner i VPC-systemet startar matchningskontroll där parternas avvecklingsinstruktioner kontrolleras enligt nedan angivna kriterier. Parterna kan följa instruktionens status i realtid i VPC-systemet.

Sedan matchning skett kan ingen av parterna ensidigt återkalla sitt uppdrag. Speciella regler gäller dock för förmatchinstruktioner.

De kriterier som ska överensstämma i VPC-systemet för att matcha en AM-affär är:

- Motpart
- Avslutsdag
- Likviddag
- Antal/nominellt belopp
- Värdepapper/ISIN
- Likvidbelopp och avvecklingsvaluta
- I förekommande fall händelsekod (gäller ej Förmatch) / händelseidentitet

5.2 Förmatch

Marknadsregler framtagna i Svenska Fondhandlareföreningen föreskriver att vissa instruktioner ska förmatchas. För instruktioner som kräver förmatchning är, förutom kriterierna nämnda ovan, även Cum/Ex, d.v.s. inklusive eller exklusive utdelning, samt kundreferens, matchningsbegrepp.

Förmatchinstruktioner hanteras i ES förmatchsystem där matchningsförsök startas så snart instruktionerna är registrerade. På dag S (Settlement day) övergår automatiskt de matchade instruktionerna till affärssystemet varpå uppdraget täckningskontrolleras. Skulle uppdraget inte avvecklas under dag S går instruktionerna tillbaka till förmatchsystemet och provas nästkommande avvecklingsdag. Denna process upprepas i 20 dagar såvida uppdraget inte avvecklas. Förmatchinstruktioner är inte bindande utan kan ensidigt återkallas så länge de är kvar i förmatchsystemet.

Parterna kan följa instruktionens status i realtid i VPC-systemet.

5.3 Matchningsprocessen PM

PM-instruktioner skall registreras i VPC-systemet snarast möjligt. Enligt marknadspraxis skall interbankaffärer rapporteras in och matchas senast en timme efter avslut. Matchning av penningmarknadsinstruktioner följer samma process som för aktiemarknadsinstruktioner och parterna kan följa instruktionens status i realtid i VPC-systemet.

De kriterier som ska överensstämja i VPC-systemet för att matcha en PM-affär är:

- Motpart
- Eget vp-konto
- Motpartens vp-konto
- Avslutsdag
- Likviddag
- Antal/nominellt belopp
- Värdepapper/ISIN
- Likvidbelopp och avvecklingsvaluta

5.4 Täckningskontroll och klarmarkering i AM- och PM-delen

Nästa steg i avvecklingsprocessen är täckningskontroll av samtliga matchade instruktioner och överföringar. Täckningskontrollen i AM- resp. PM delen utförs enligt samma principer med undantag av kontroll vid räntebetalningar och inlösen, vilken behandlats separat nedan.

På morgonen kl. 07:15 startar täckningskontrollen av matchade instruktioner som registrerats med den aktuella dagen som avvecklingsdag. Kontrollen består av flera olika rutiner som optimerats för att uppnå bästa prestanda utifrån de instruktioner som skall klarmarkeras. Täckningskontrollen följer principen att först kontrolleras leveranskapacitet avseende värdepapper och därefter görs kontroll av betalningskapacitet. Värdepapper och likvider reserveras och frisläpps i olika omgångar. Täckningskontrollen fortgår löpande under dagen med avbrott vid avvecklingstidpunkterna. Instruktioner som registreras under avvecklingsdag prövas i realtid för klarmarkering.

Som tidigare nämnts så innehåller VPC-systemet ett antal likviditetsbesparande processer. Dessa processer körs kontinuerligt under dagen för att, när möjligt, klarmarkera flera instruktioner samtidigt. Detta möjliggör att aktörer som både köpt och sålt, eller omvänt, kan få dessa instruktioner klarmarkerade utan krav på bruttolikvid eller innehav i aktuella värdepapper.

Betalningskapaciteten kontrolleras på tre nivåer; likvidbanksnivå, clearingmedlemsnivå samt clearingmedlems underliggande kunder. Kontrollen på den sistnämnda nivån görs mot sk. Clearingmedlemsidentiteter (CID), eller PM-kontogrupper (PMK). På likvidbanksnivå regleras likvider genom så kallade Likvidavvecklingskonton (LAK), likvidbankskonton för centralbankslikviditet för värdepappersavveckling vilka administreras av ES. På Clearingmedlems- och CID/PMK-nivå regleras likvider på Likvidnoteringskonton (LNK).

Avvecklingsutrymmet på LAK utgörs av likvider överförda från Sveriges Riksbank avseende SEK och från Bank of Finland avseende EUR, nettot av avvecklade instruktioner samt nettot av klarmarkerade instruktioner. Avvecklingsutrymmet på LNK utgörs av en limit, nettot av avvecklade instruktioner samt nettot av klarmarkerade instruktioner. Limiten för Clearingmedlem registreras av likvidbanken och utgör det maximala betalningsåtagandet som likvidbanken accepterar för clearingmedlemmen. Limiten för CID/PMK registreras av Clearingmedlem.

Principer för hur aktuellt avvecklingsutrymme beräknas under dag S för likvidbank respektive clearingmedlem och CID/PMK framgår av tabellen nedan:

Likvidbank (LAK)

+ Insättningar LAK
- Uttag LAK
+/- Netto avvecklade instruktioner
+/- Netto klarmarkerade instruktioner

= Avvecklingsutrymme

Clearingmedlem, CID/PMK (LNK)

+ Limit
+ Höjning avvecklingsutrymme
- Sänkning avvecklingsutrymme
+/- Netto avvecklade instruktioner
+/- Netto klarmarkerade instruktioner

= Avvecklingsutrymme

5.5 Täckningskontroll, Ränta och inlösen

Ränte- och inlösenutbetalningar för instrument emitterade inom PM-delen täckningskontrolleras i en speciell process. Denna ränta/inlösenprocess genomförs vid flera tillfällen under dagen. De clearingmedlemmar som anlitas som emissionsinstitut av emittenter skall ha erforderligt avvecklingsutrymme tillgängligt, såväl på LNK som på LAK, senast vid tidpunkten för den ränta/inlösenprocess som ES angivit i särskilt beslut. Emittenter som både har räntebetalningar/förfall och emissioner åläggs endast krav på nettot av dessa. Även köpare i primärmarknaden åläggs krav på avvecklingsutrymme. Kravtidpunkter för betalningskapacitet framgår av särskilt beslut avseende "Avvecklingsincitament".

6. Intradagskredit

Utöver tidigare nämnda likviditetsbesparande processer och i syfte att minimera likviditetsbehovet på penningmarknaden erbjuder ES möjligheten för likvidbanker att uppta intradagskrediter från Riksbanken i VPC-systemet avseende SEK. Intradagskrediten upptas mot säkerhet i värdepapper på av likvidbanken särskilt angivna PM-konton. Detta administreras av ES för att skapa ett ökat avvecklingsutrymme när så behövs. Krediterna skapas med automatik av ES i samband med täckningskontrollen.

7. Avveckling

Instruktioner som klarmarkerats för avveckling i täckningskontrollen avvecklas i påföljande avvecklingsomgång. Likvid från avvecklingen blir fritt tillgänglig på LAK omedelbart efter att avvecklingen är genomförd. Matchade instruktioner som inte avvecklats på utsatt likviddag måste registreras på nytt av båda parter, med undantag av förmatchinstruktioner.

AM-delen	Avvecklingstidpunkter				
	10.00	12.00	14.00	17.00	
PM-delen	08.00	10.00	12.00	14.00	17.00

Avvecklingarna kl. 17.00 avser endast instruktioner utan likvid.

7.1 Avvecklingsprocessen - förutsättningar och incitament

I syfte att säkerställa att clearingmedlemmarna levererar värdepapper på utsatt tid och tillhandahåller erforderlig likviditet för att avveckling ska kunna ske och nå så hög avvecklingsgrad som möjligt har ES i samråd med marknadsaktörerna tagit fram incitamentsregler. Incitamenten består bland annat av differentierade priser beroende på registreringstidpunkt och i vissa fall straffavgifter och publicering inom medlemskretsen. För detaljerad information om incitamenten se dokument 'Särskilt beslut CS 5, Avvecklingsincitament'.

Clearingmedlem skall ha en av ES beräknat grundavvecklingsutrymme registrerad på vart och ett av till medlemmen hörande LNK när VPC-systemet öppnar kl. 07.15 på S. Kraven på grundavvecklingsutrymme beräknas av ES utifrån det aktuella institutets historiska bruttoomsättning och nettobetalningsbelopp. Vissa undantag gäller dock för clearingmedlem som har ett begränsat antal nettobetalningsbelopp eller en minsta beräknat grundavvecklingsutrymme under viss tidsperiod. Grundavvecklingsutrymmet skall kvarstå fram till dagens sista tidpunkt för avveckling med likvid. Omräkning av storleken på grundavvecklingsutrymmet sker varje kvartal med rullande 12-månadersintervall. Varje clearingmedlem underrättas av ES om vid var tid gällande grundavvecklingsutrymme.

Varje likvidbank skall ha en av ES beräknat grundavvecklingsutrymme, likviditet överfört och/eller kredit från centralbank, på vart och ett av likvidbankens hörande LAK när VPC-systemet öppnar kl. 07.15 på S. På liknande sätt som för clearingmedlemmar beräknas grundavvecklingsutrymmet för likvidbankerna utgående från historisk bruttoomsättning och nettobetalningsbelopp. Grundavvecklingsutrymmet skall kvarstå fram till dagens sista tidpunkt för avveckling med likvid. Omräkning avseende grundavvecklingsutrymme utförs av ES varje kvartal med rullande 12-månadersintervall. Varje likvidbank underrättas av ES om vid var tid gällande grundavvecklingsutrymme.

7.2 Motbokning

I VPC-systemet är det möjligt att motboka en instruktion som avvecklats tidigare innevarande dag. För att motboka en matchad eller avvecklad instruktion krävs dock att båda parter är överens om att motboka instruktionen. Motbokningen sker genom att bägge parter registrerar en ny instruktion med referens till den ursprungliga instruktionen. Dessutom krävs att värdepapper respektive avvecklingsutrymme finns tillgängligt för att motbokning av en instruktion med likvid skall kunna bli klarmarkerad.

8. Realtidsavveckling/RTGS

Realtidsavveckling, Real Time Gross Settlement (RTGS), möjliggör att instruktioner kan avvecklas i realtid under avvecklingsdagen. Matchade RTGS-instruktioner med likvid avvecklas efter kontroll av värdepappersinnehav i VPC-systemet och likvid i Sveriges riksbank avseende SEK alternativt i Bank of Finland avseende EUR. Likvidavvecklingskonton eller likvidnoteringskonton berörs således ej vid dessa instruktioner utan betalningen hanteras i centralbankssystemen. RTGS-instruktioner utan likvid avvecklas efter kontroll av värdepappersinnehav. RTGS instruktioner avvecklas affär för affär löpande under dagen i såväl SEK som EUR på AM såväl som PM. RTGS-instruktioner kan registreras från kl. 07.00 på morgonen fram till sista avvecklingsomgången i VPC-systemet kl. 17.00.

9. Kundsupport

Kundsupport tillhandahålls genom ES driftsupport eller Clearing & Settlement Services operativa grupp.

Den fullständiga produktbeskrivningen över VPC-systemets clearing- och avvecklingsfunktionalitet finns i dokumentet NewClear Produktbeskrivning version 2.6'.